

Міністерство освіти і науки України
Міжнародний університет бізнесу і права

Міграційне право України

Підручник

*За загальною редакцією
доктора юридичних наук В. В. Ковальської*

Херсон 2016

УДК 342.9:314.7(477)
ББК 67.9(4укр)301.165я73
М57

Рекомендовано до друку
Вченою радою Міжнародного університету бізнесу і права
(протокол № 38 від 10 грудня 2015 р.)

Рецензенти:

Ануфрієв М. І. – доктор юридичних наук, доцент;

Зайчук О. В. – доктор юридичних наук, професор, академік Національної академії правових наук України;

Соколюк М. Ю. – Голова Міграційної служби України.

Міграційне право України : підручник / за заг. ред. д-ра юрид.
М57 наук В. В. Ковальської. – Херсон : ФОП Грінь Д.С., 2016. – 476 с.

ISBN 978-966-930-098-0

У підручнику викладено основні засади міграційного права України як самостійної галузі права. У ньому розкрито понятійний апарат міграційного права, проблеми управління міграційними процесами, статус суб'єктів міграційного права, сутність міграційного режиму, засади відповідальності за міграційні правопорушення.

Для студентів, курсантів, аспірантів, ад'юнктів, докторантів, викладачів юридичних спеціальностей вищих навчальних закладів та працівників правоохоронних органів України.

УДК 342.9:314.7(477)
ББК 67.9(4укр)301.165я73

ISBN 978-966-930-098-0

© Ковальська В.В. та ін. 2016
© Міжнародний університет бізнесу і права, 2016

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	7
Розділ I	
МІГРАЦІЙНЕ ПРАВО ЯК САМОСТІЙНА ГАЛУЗЬ ПРАВА	
УКРАЇНИ	
ГЛАВА 1. МІГРАЦІЙНЕ ПРАВО ТА ЙОГО МІСЦЕ В ПРАВОВІЙ	
СИСТЕМІ УКРАЇНИ	
1.1. Етапи становлення та розвитку міграційного права в Україні.....	9
1.2. Поняття, предмет міграційного права та його завдання.....	19
1.3. Принципи та функції міграційного права.....	25
1.4. Система міграційного права	32
1.5. Джерела міграційного права	36
1.6. Роль міграційного права в правовій системі України.....	47
Питання для самоконтролю.....	50
Список використаних джерел	50
ГЛАВА 2. МІГРАЦІЙНЕ ПРАВО УКРАЇНИ ЯК НАУКА	
ТА НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА	
2.1. Міграційне право як наука	53
2.2. Міграційне право як навчальна дисципліна	58
Питання для самоконтролю.....	61
Список використаних джерел:	61
ГЛАВА 3. МІГРАЦІЯ ЯК ПРАВОВЕ ЯВИЩЕ	
3.1. Поняття міграції та її класифікація	62
3.2. Міжнародна міграція	75
3.3. Трудова міграція	82
Питання для самоконтролю.....	101
Список використаних джерел	102
ГЛАВА 4. МІГРАЦІЙНО-ПРАВОВІ ВІДНОСИНИ	
4.1. Поняття, ознаки та структура міграційно-правових відносин	110
4.2. Види міграційно-правових відносин	115
Питання для самоконтролю.....	117
Список використаних джерел	117

Розділ II

СУБ'ЄКТИ МІГРАЦІЙНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

ГЛАВА 5. ПОНЯТТЯ СУБ'ЄКТІВ МІГРАЦІЙНОГО ПРАВА ТА ЇХ ПРАВОВИЙ СТАТУС

5.1. Поняття та види суб'єктів міграційного права.....	119
5.2. Правовий статус суб'єктів міграційного права	124
Питання для самоконтролю.....	130
Список використаних джерел	130

ГЛАВА 6. ГРОМАДЯНСТВО ТА ЙОГО ЗНАЧЕННЯ У СФЕРІ МІГРАЦІЇ УКРАЇНИ

6.1. Поняття і зміст громадянства.....	132
6.2. Підстави та форми набуття громадянства України	138
6.3. Підстави припинення громадянства України.....	147
6.4. Іноземці та особи без громадянства, їх права та свободи ..	150
Питання для самоконтролю.....	159
Список використаних джерел	159

ГЛАВА 7. СТАТУС БІЖЕНЦІВ В УКРАЇНІ ТА В МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ

7.1. Поняття «біженець» та його права в міжнародному законодавстві.....	161
7.2. Особи, що потребують додаткового або тимчасового захисту .	171
7.3. Набуття статусу біженця або додаткового захисту в Україні	176
7.4. Втрата і позбавлення статусу біженця або додаткового захисту в Україні.....	183
Питання для самоконтролю.....	188
Список використаних джерел	187

ГЛАВА 8. ПРАВОВИЙ СТАТУС ДЕРЖАВНОЇ МІГРАЦІЙНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ 194 |

8.1. Нормативно-правове регулювання діяльності Державної міграційної служби України	194
8.2. Принципи, завдання та функції Державної міграційної служби України.....	207
8.3. Взаємодія Державної міграційної служби України з міжнародними організаціями та іншими органами держави у вирішенні питань міграції.....	214
Питання для самоконтролю.....	225
Список використаних джерел	226

ГЛАВА 9. ОКРЕМІ ОРГАНИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ЯК СУБ'ЄКТИ МІГРАЦІЙНОГО ПРАВА УКРАЇНИ.....	230
9.1. Державна прикордонна служба України у сфері міграції.	230
9.2. Міністерство закордонних справ України у сфері міграції.	249
9.3. Департамент боротьби зі злочинами, пов'язаними з торгівлею людей Національної поліції України у сфері міграції.....	254
Питання для самоконтролю:.....	262
Список використаних джерел:	262

Розділ III.

МІГРАЦІЙНИЙ РЕЖИМ УКРАЇНИ

ГЛАВА 10. ПРАВИЛА В'ЇЗДУ В УКРАЇНУ, ВИЇЗДУ ЗА ЇЇ МЕЖІ ТА ПЕРЕСУВАННЯ ПО ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ	
10.1. Документи, що посвідчують особу та дають їй право на перетин державного кордону України	264
10.2. Загальна характеристика віз, їх категорії та види	271
10.3. Підстави та порядок в'їзду на територію України та виїзду за її межі.....	277
10.4. Порядок пересування іноземців та осіб без громадянства по території України та вибору ними місця проживання.....	286
10.5. Підстави та порядок примусового видворення іноземця та особи без громадянства за межі України	290
Питання для самоконтролю.....	296
Список використаних джерел	296
ГЛАВА 11. НЕЛЕГАЛЬНА МІГРАЦІЯ ТА ЇЇ ПРОФІЛАКТИКА	
11.1. Нелегальна міграція: поняття та її вплив на порядок і безпеку держави.....	298
11.2. Причини нелегальної міграції.....	301
11.3. Заходи боротьби з нелегальною міграцією.....	311
11.4. Торгівля людьми як прояв нелегальної міграції	315
Питання для самоконтролю.....	321
ГЛАВА 12. ВИДАЧА (ЕКСТРАДИЦІЯ) ФІЗИЧНИХ ОСІБ	
12.1. Поняття і порядок екстрадиції особи, яка вчинила правопорушення.....	323
12.2. Спрощений порядок видачі фізичної особи	338
Питання для самоконтролю:.....	340
Список використаних джерел	341

Розділ IV.

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ В МІГРАЦІЙНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

ГЛАВА 13. ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ В МІГРАЦІЙНОМУ ПРАВІ

13.1. Поняття та види юридичної відповідальності за порушення міграційного законодавства	345
13.2. Поняття та особливості адміністративної відповідальності в міграційному праві	349
13.3. Адміністративні проступки в міграційному праві та їх склад	354
13.4. Адміністративні стягнення та загальні правила їх накладення за проступки у сфері міграції	368
13.5. Порядок притягнення до цивільно-правової відповідальності у сфері міграції	378
13.6. Підстави для притягнення до кримінальної відповідальності у сфері міграції	385
13.7. Правовий статус осіб, які користуються дипломатичним імунітетом	396
Питання для самоконтролю	401
Список використаних джерел	402

Розділ V.

МІЖНАРОДНЕ МІГРАЦІЙНЕ ПРАВО

ГЛАВА 14. МІГРАЦІЙНЕ ПРАВО ОКРЕМИХ КРАЇН	404
14.1. Міграційне законодавство Російської Федерації	413
14.2. Організація діяльності в сфері міграції в Сполучених Штатах Америки	420
14.3. Законодавство Канади в сфері міграції	422
14.4. Міграційне законодавство Австралії	427
14.5. Міграційне законодавство Європейського Союзу. Діяльність Ради Європи	404
Питання для самоконтролю	430
Список використаної літератури:	431
ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ ПОКАЖЧИК	434
СЛОВНИК	439
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	445
Відомості про авторів:	445

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ:

Гусаров Сергій Миколайович – член-кореспондент НАПрН України, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри загальноправових дисциплін Харківського національного університету внутрішніх справ.

Безпалова Ольга Ігорівна – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри адміністративної діяльності ОВС Харківського національного університету внутрішніх справ.

Грохольський Володимир Людвігович - доктор юридичних наук, професор, професор кафедри інформаційно-технічного забезпечення ОВС та спеціальної техніки Одеського державного університету внутрішніх справ.

Кузьменко Оксана Володимирівна - доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри адміністративного права та процесу Національної академії внутрішніх справ.

Ковальська Віта Володимирівна - доктор юридичних наук, старший науковий співробітник, декан факультету №4 Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ.

Юнін Олександр Сергійович – доктор юридичних наук, доцент, декан факультету №1 Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ.

Братель Сергій Григорович - кандидат юридичних наук, доцент, декан факультету № 3 (м. Івано-Франківськ) Національної академії внутрішніх справ.

Варивода Василь Іванович - кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри адміністративної діяльності Національної академії внутрішніх справ.

Казанчук Ірина Дмитрівна - кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри адміністративної діяльності ОВС Харківського національного університету внутрішніх справ.

Кобзар Олександр Федорович – кандидат юридичних наук, доцент, завідувач докторантури та аспірантури Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ.

Коропатов Олег Миколайович - кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри адміністративного права та адміністративного процесу Одеського державного університету внутрішніх справ.

Луговий Ігор Олександрович - кандидат юридичних наук, доцент, заступник декана факультету № 3 (м. Івано-Франківськ) з навчально-методичної та наукової роботи Національної академії внутрішніх справ.

Маковій Віктор Петрович - кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін Одеського державного університету внутрішніх справ.

Максименко Наталія Володимирівна – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту, економіки та права Кіровоградської льотної академії Національного авіаційного університету.

Ненько Сергій Сергійович – кандидат юридичних наук, доцент, директор інституту права Міжнародного університету бізнеса і права (м. Херсон).

Плужнік Олена Іванівна - кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри загально правових та соціально-гуманітарних дисциплін Одеського державного університету внутрішніх справ.

Салманова Олена Юрійвна - кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри адміністративного права та процесу Харківського національного університету внутрішніх справ.

Яценко Валентина Петрівна - кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри адміністративного права та процесу Харківського національного університету внутрішніх справ.

Квасневська Наталія Дмитрівна – кандидат юридичних наук, суддя Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ.

Острович Сергій Ернестович – кандидат юридичних наук, суддя Вищого адміністративного суду України.

Пашенко Костянтин Сергійович - кандидат юридичних наук, суддя Окружного адміністративного суду м. Києва.

Супрун Галина Борисівна – кандидат юридичних наук, суддя Подільського районного суду м. Києва.

Пабат Олександр Васильович - кандидат юридичних наук, доцент кафедри адміністративного права та процесу Харківського національного університету внутрішніх справ.

Чапала Ольга Юрївна - кандидат юридичних наук, доцент кафедри адміністративного права та процесу Харківського національного університету внутрішніх справ.

Радутний Сергій Іванович – радник Міністра внутрішніх справ України з міграційних питань.

Колектив авторів:

- Гусаров Сергій Миколайович – глава 1 (підрозділи 1, 3, 5, 6)
Безпалова Ольга Ігорівна – глава 7;
Грохольський Володимир Людвігович - глава 3;
Кузьменко Оксана Володимирівна – глава 13 (1, 2, 7);
Ковальська Віта Володимирівна – глава 1 (підрозділи 2, 4);
загальна редакція;
Юнін Олександр Сергійович - глава 4 (підрозділ 1);
Братель Сергій Григорович – глава 10 (підрозділи 2,3,4,5);
Варивода Василь Іванович – глава 11;
Казанчук Ірина Дмитрівна – глава 9 (підрозділи 1, 3);
Кобзар Олександр Федорович – глава 4 (підрозділ 2);
Коропатов Олег Миколайович - глава 2 (підрозділ 1); глава 5
(підрозділ 1);
Луговий Ігор Олександрович – глава 6;
Маковій Віктор Петрович - глава 13 (підрозділ 5);
Максименко Наталія Володимирівна - глава 14 (підрозділ 1);
Ненько Сергій Сергійович - глава 10 (підрозділи 1);
Плужник Олена Іванівна - глава 13 (підрозділ 6);
Салманова Олена Юрїївна - глава 13 (підрозділ 3);
Яценко Валентина Петрівна – глава 12;
Квасневська Наталія Дмитріївна - глава 13 (підрозділ 4);
Острович Сергій Ернестович - глава 9 (підрозділ 2);
Пашенко Костянтин Сергійович - глава 5 (підрозділ 2);
Супрун Галина Борисівна - глава 8 (підрозділ 3)
Пабат Олександр Васильович – глава 14 (підрозділи 2, 3, 4, 5);
Чапала Ольга Юрїївна - глава 2 (підрозділ 2);
Радутний Сергій Іванович – глава 8 (підрозділи 1, 2).